

دانشگاه فرهنگیان
فصلنامه علمی- پژوهشی
مطالعات آموزشی و آموزشگاهی
سال سوم، شماره دهم، پائیز ۱۳۹۳
تاریخ چاپ: پائیز ۱۳۹۶

بررسی میزان رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش در اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز

مجنتی حاج خزیمه^۱
مصطفی باقریان فر^۲
اسماعیل شهریاری^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۵/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۲/۲۶

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش در اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز انجام شده است. روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه شیراز هستند که تعداد ۴۰۰ نفر از آنها برای نمونه تحقیق انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته است که روایی آن از دیدگاه استادان تأیید شده و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ تعیین شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که: ۱. میانگین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش اعضای هیئت علمی از نظر دانشجویان از میانگین فرضی پژوهش بیشتر بوده است. از بین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای، مؤلفه حفظ اسرار دانشجویان توسط اعضای هیئت علمی دارای بیشترین میانگین (۳/۹۴) و مؤلفه عدم تبعیض بین دانشجویان دارای کمترین میانگین (۳/۲۳) است. ۲. بین دیدگاه دانشجویان بر اساس جنس، مقطع تحصیلی و رشته درباره بعضی از مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش تفاوت معنی داری وجود دارد.

کلیدواژه‌ها: اخلاق حرفه‌ای آموزش، اعضای هیئت علمی، دانشجو، دانشگاه شیراز

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تهران. (نویسنده مسئول) m.hajkhoyezymh92@ut.ac.ir
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش بزرگسالان، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تهران.
۳. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تهران.

مقدمه

از اوایل قرن اخیر و به‌خصوص از زمان افتتاح و گسترش دانشگاه‌ها، به‌مرور زمان و با سرعتی شتابنده تخصصی شدن مشاغل مطابق با رشته‌های دانشگاهی قطعیت پیدا کرد. روی هم رفته، در اکثر نقاط جهان امروزه، مشاغل به‌عنوان حرفه مطرح هستند و برای ورود به آن‌ها باید شرایط، زمینه‌ها، ویژگی‌ها، تربیتها، تجربیات و گواهینامه‌هایی خاص فراهم و صادر شود. در یک نگاه دیگر دنیای امروز دنیای حرفه‌گرایی است و افراد فقط با داشتن مدارج و مدارک تخصصی، تحصیلی و تجربی تعریف شده وارد مشاغل می‌شوند. افراد حرفه‌ای، ضمن داشتن دانش، توانایی و مهارت‌های لازم از گواهی‌های معتبر علمی و دانشگاهی برخوردارند. به همین دلیل، سازمان‌ها و افرادی که به حرفه و تخصص خاصی نیاز دارند، به حرفه‌ای‌ها مراجعه می‌کنند (میرکمالی، ۱۳۹۲: ۳۴۵).

نقش بااهمیت آموزش در تعالی انسان‌ها و نیز شکل‌گیری تمدن‌های بشری، بر هیچ‌کس پوشیده نیست. در این بین، مراکز آموزشی جامعه به‌خصوص مراکز دانشگاهی با توجه به اینکه خود تربیت‌یافتگان متولی آموزش و تربیت نسل‌های بعدی می‌شوند، از نقش ویژه‌ای در جوامع مختلف برخوردار هستند. این جایگاه والا باعث می‌شود که مقوله «اخلاق حرفه‌ای» به‌خصوص در معانی اخلاق سازمان و اخلاق کار در این سازمان‌ها مرکز توجه اندیشمندان و صاحب‌نظران دینی، فرهنگی و اخلاقی جوامع مختلف قرار گیرد. در ایران نیز با توجه به برخورداری از دین مبین اسلام، اخلاق حرفه‌ای و مباحث پیرامون آن مورد عنایت خاصی قرار گرفته است (رحیمی و آقابابایی، ۱۳۹۲). امروزه بر نقش راهبردی اخلاق حرفه‌ای در سازمان‌ها تأکید می‌شود. متخصصان مدیریت استراتژیک، اصول اخلاقی شایسته را در سازمان از پیش‌شرط‌های مدیریت استراتژیک خوب دانسته‌اند (قراملکی، ۱۳۸۵: ۲۳). آموزش عالی نیز نظامی حرفه‌ای است که مجموعه‌ای از رفتارهای انسانی شاغلان آن در شکل‌دهی فضای اخلاقی آن نقش دارد (فراستخواه، ۱۳۸۵). اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی به مشخص کردن حدود و ثغور رفتارهای مناسب یا نامناسب و هدایت اعضای هیئت علمی در اجرای مسئولیت‌های حرفه‌ای می‌انجامد (نعمتی و محسنی، ۱۳۸۲). رعایت اخلاق در آموزش تضمین‌کننده سلامت فرایند یاددهی-یادگیری در دانشگاه است و موجب افزایش تعهد پاسخگویی مدرسان نسبت به نیازهای دانشجویان می‌شود (ایمانی‌پور، ۱۳۹۱).

سه گروه اصلی تأثیرگذار و تأثیرپذیر مرتبط با کارکرد آموزشی دانشگاه عبارت‌اند از مدیران و سیاست‌گذاران، اعضای هیئت علمی و دانشجویان. در این میان، اعضای هیئت علمی نقش اصلی را در اداره و هدایت امر آموزش بر عهده دارند. پایبندی اعضای هیئت علمی به اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای، هم از منظر توسعه فرهنگ سازمانی مبتنی بر اخلاقیات و هم از منظر انتقال صفات متمیزه و ویژگی‌های برجسته انسانی به دانشجویان و در نتیجه اشاعه آنها در جامعه، بسیار حائز اهمیت

است (قراملکی، ۱۳۸۵: ۲۴۰). اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها صرف‌نظر از رشته تخصصی خود که باید در آن مهارت داشته باشند، از آنجا که وظیفه تدریس و آموزش را به عهده دارند، باید در حرفه معلمی هم مهارت داشته و با اصول حرفه‌ای آن آشنا باشند؛ چراکه آموزش نخستین کارکرد و مأموریت دانشگاه محسوب می‌شود (فراستخواه، ۱۳۸۵).

بررسی جایگاه و وضعیت استانداردهای اخلاق حرفه‌ای در نظام دانشگاهی کشور نیز می‌تواند به سیاست‌گذاران، مدیران و برنامه‌ریزان آموزشی عالی کشور در اتخاذ راهبردهای مناسب برای کاهش شکاف بین وضع موجود و مطلوب در این زمینه و ارتقای وضعیت چنین استانداردهایی مدد رساند (عزیزی، ۱۳۸۹). در مجموع، باید گفت که اخلاق حرفه‌ای به‌طور عام و اخلاق حرفه‌ای آموزش به‌طور خاص، در بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان منزلتی خاص دارد. در بسیاری از دانشگاه‌ها در سطح جهان، آیین‌نامه‌هایی با عنوان کدهای اخلاق حرفه‌ای تدوین شده است که در این بیانیه‌ها بسیاری از ارزش‌های اخلاقی قابل احترام درج شده است. اگر خوش‌بینانه بنگریم توجه به رشد اخلاق حرفه‌ای در آموزش به پرورش محیطی اخلاقی در کلاس درس منجر خواهد شد. اینکه استادی به‌طور ذاتی استاد خوبی باشد، به‌تنهایی او را در شناسایی اهمیت اصول اخلاقی در محیط آموزشی و کلاس و ظرفیت‌های موجود تجهیز نمی‌کند؛ بنابراین ضروری است که این استعداد بالقوه به بالفعل تبدیل شود. اعضای هیئت علمی از مهم‌ترین ارکان دانشگاه‌ها هستند و بقای امر تدریس در دانشگاه‌ها علاوه بر تخصص علمی در رشته‌های موردنظر هر دانشگاه، به نحوه رفتار حرفه‌ای و شخصی اساتید در مؤسسات بستگی دارد (فرمehنی فراهانی و بهنام جام، ۱۳۹۱). در این زمینه، این پژوهش به دنبال پاسخگویی به سؤالات زیر است:

- ۱- تا چه اندازه مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش توسط اعضای هیئت علمی رعایت می‌شود؟
- ۲- آیا بین دیدگاه دانشجویان رشته‌های تحصیلی دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ۳- آیا بین نظرات دانشجویان مرد و زن دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ۴- آیا بین دیدگاه دانشجویان مقطع تحصیلی دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی تفاوت معناداری وجود دارد؟

این تحقیق صرفاً اخلاق حرفه‌ای در حوزه آموزش و تدریس اعضای هیئت علمی را مدنظر قرار داده است و به اخلاق حرفه‌ای در حوزه پژوهش نپرداخته است؛ بنابراین متغیرهای اخلاق حرفه‌ای در حوزه پژوهش مدنظر این پژوهش نبوده است. منظور از اخلاق حرفه‌ای آموزش مجموعه

ملاحظات اخلاقی است که یک عضو هیئت علمی باید به آن‌ها توجه و در جریان آموزش و تدریس خود آن‌ها را لحاظ کند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

علم اخلاق از قرن‌ها قبل از میلاد مسیح در مشاغل گوناگون وارد شده بود. اولین قانون تدوین شده در زمینه اخلاق حرفه‌ای به سوگندنامه پزشکی بقراط در یونان باستان برمی‌گردد که در آن وظایف و مسئولیت‌های اخلاقی پزشکان مشخص شده بود (حسینیان، ۱۳۸۵: ۱۲). اخلاق همچنان نشان‌دهنده نظامی از ارزش‌هاست که به قضاوت افراد در درست یا نادرست، قانونی یا غیرقانونی، عادلانه یا ناعادلانه بودن چیزی بستگی دارد (مک کراو و همکاران، ۲۰۰۹). علم اخلاق علمی است که از صفات و رفتار اختیاری انسان بحث می‌کند و او را با فضایل و رذایل اخلاقی آشنا می‌سازد تا بتواند صفات فاضله را کسب کرده، از رذایل بپرهیزد و بدین وسیله سعادت خود را تکمیل نماید و کارهایی از او سرزند که موجب ستایش اجتماع شود (امامی؛ رضوی سعیدی، ۱۳۹۲: ۵). در اکثر موارد، علم اخلاق به استانداردهای تعیین سطح مناسب و مطلوبیت اشاره دارد (کومرا، ۲۰۱۴). اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از ویژگی‌های رفتاری که به رعایت حقوق مشترک همکاران و مشتریان منجر می‌شود و در موضوعاتی چون خیرخواهی، رعایت حدود قانونی، عدم سوءاستفاده از حرفه و قابلیت اعتماد تجلی پیدا می‌کند (میرکمالی، ۱۳۸۹: ۲۵۴).

بذرافکن و همکاران (۱۳۹۰) پژوهشی را با عنوان «بررسی خودسنجی رعایت اخلاق حرفه‌ای در بین اساتید بالینی دانشکده پزشکی شیراز»، انجام داده‌اند. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد که به طور کلی استادان بخش‌های مختلف توانمندی خود را در زمینه حرفه‌گرایی ۷۹/۴٪ در حد عالی و ۲۰/۴٪ در حد قابل قبول و ۰/۲٪ در حد غیرقابل قبول ارزیابی کرده‌اند. استادان پژوهش در بخش‌های مختلف، توانمندی خود را در حیطه‌های قابلیت اطمینان و اعتماد، احساس مسئولیت در برابر دانشجویان، احترام به دیگران، همکاری و تشریک مساعی با همکاران و دانشجویان؛ عالی و در حیطه‌های قوه ابتکار ابداع در ارائه درمان و مهارت‌های سازمان‌دهی و مدیریتی غیرقابل قبول ارزیابی کرده‌اند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، توجه به حرفه‌گرایی در گروه‌های مختلف مشهود است؛ هرچند در برخی از حیطه‌ها مانند مهارت رهبری، همکاری و تشریک مساعی و مهارت‌های سازمانی و مدیریتی، مداخلات آموزشی و فرهنگی مؤثر لازم است.

تحقیق دیگری با عنوان «اصول اخلاق حرفه‌ای در آموزش»، (ایمانی‌پور، ۱۳۹۱) انجام شده که یافته‌های اخلاقی وی نشان می‌دهد که بر اساس مبانی اخلاق حرفه‌ای معلمی، یک استاد در دو

1. McCraw & et al

2. Kumar

بعد باید خود را ملزم به رعایت اصول اخلاقی بداند؛ اول به دلیل جایگاه تأثیرگذاری که بر رفتار و افکار فراگیران دارد، باید خود را به فضایل اخلاقی آراسته کند و بداند مؤثرترین روش در انتقال ارزش‌های اخلاقی مثبت، آشکارشدن آن‌ها در رفتار واقعی مدرّس است؛ دوم به دلیل وظیفه‌ای که در قبال برآوردن نیازهای آموزشی دانشجویان دارد، باید با رعایت حداکثری اصول اخلاقی در انجام وظایف حرفه‌ای، مسئولیت‌های آموزشی خود را به بهترین شکل انجام دهد.

حسینی (۱۳۹۳) در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی رابطه اخلاق حرفه‌ای و کیفیت زندگی کاری اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران» که از طریق روش نمونه‌گیری طبقه‌ای، ۳۰۶ نفر را برای نمونه انتخاب و از ابزار پرسشنامه مرتبط با متغیرهای تحقیق استفاده کرده است، به این نتایج دست یافته که وضعیت اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران بیشتر از حد متوسط و میانگین نظری قرار دارد؛ وضعیت کیفیت زندگی کاری اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران بهتر از حد متوسط و میانگین نظری قرار دارد. همچنین بین شاخص کلی اخلاق حرفه‌ای و کیفیت زندگی کاری اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. پژوهش دیگری با عنوان «اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی، تأملی بر راهبردهای بهبود استانداردهای اخلاقی در آموزش‌های دانشگاهی» (عزیزی، ۱۳۸۹) انجام یافته است که نتایج آن نشان می‌دهد که از نظر استادان و دانشجویان، وضعیت موجود اخلاق حرفه‌ای در حوزه فعالیت‌های آموزشی کمتر از حد متوسط ارزیابی می‌شود. این در حالی است که پاسخگویان توجه به این استانداردها را در آموزش‌های دانشگاهی بسیار ضروری می‌دانند. مقایسه نظر اساتید و دانشجویان و لحاظکردن سایر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی گروه نمونه در تحلیل‌های ثانوی، مبین نوعی تجانس در نظرات آنان درباره وضعیت جاری و وضعیت مطلوب این استانداردهاست.

ساربا و همکاران^۱ (۲۰۱۵) در مقالهای با عنوان «بااهمیت دانستن و اعمال قانون اخلاق حرفه‌ای در مدیریت مؤسسات آموزشی برای مبارزه» با فساد که در کشور رومانی انجام دادند به این نتیجه رسیدند که تحت تأثیر تحولات منفی اقتصادی، آموزش و پرورش در جریان یک رده پایین‌تر از اولویت قرار داده می‌شود. دو مورد از روش‌های پیشگیری و مبارزه با آن، دانش قوانین حرفه‌ای و اخلاق در نظام آموزشی است. تنها اشاره به دو عنصر تجزیه و تحلیل اخلاق و قانون حرفه‌ای، می‌تواند دو اصل فعالیت‌های مدیریتی را تشخیص دهد: اصل بهره‌وری از مدیریت، بر اساس استفاده از روش‌های پیشگیری از فساد و اصل مدیریت پویا، بر اساس سبک مؤثر و مطابق با برخی از قواعد رفتار مانند مسئولیت، اعتبار، اقتدار، نظم، انگیزه، انگیزه اخلاقی و مالی، رضایت حرفه‌ای و... همه این موارد برای مبارزه با فساد است؛ بنابراین معلمان در سیستم آموزشی باید اخلاق حرفه‌ای را رعایت کنند تا فساد در آموزش کم‌رنگ‌تر شود.

گلاچ مانوا^۱ (۲۰۱۵) درباره «اهمیت اخلاق در حرفه معلمی» مطالعه و عنوان کرده که برای بحث درباره حرفه معلم، در نظر گرفتن مسائل اخلاقی جهانی معاصر در آموزش و پژوهش ضروری است و فرصتی است برای دانش‌آموزان به منظور توسعه یک موضع انتقادی نسبت به برخی از ضروری‌ترین مسائل اخلاقی در آموزش و پژوهش در جوامع معاصر. در بستر مدرسه و با حمایت از سیاست‌های مدرسه، برنامه‌ها و شیوه‌ها، آموزش و پرورش اخلاق محور به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا عمق دانش و آگاهی از خود و دیگر فرهنگ‌ها را توسعه دهند. هر معلم باید یک سطح مساوی از کرامت به هر فرد را با شروع اولین درس از خود نشان دهد. توجه معلمان به شأن و منزلت دانش‌آموزان از طریق اینکه آن‌ها چگونه تعهدات حرفه‌ای خود را انجام می‌دهند، آشکار می‌شود. معلمان در تمام سطوح آموزش و پرورش باید پیشرفت شناختی، اخلاقی و فکری دانش‌آموزان خود را تضمین کنند و به آن‌ها احترام گذارند و از آنها قدردانی کنند. پیو و اوگارکا^۲ (۲۰۱۵) در پژوهشی مدیریت اخلاق در نظام آموزش رومانی را بررسی کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که مدیران همه با مفهوم مدیریت اخلاق آشنا نیستند. بسیاری از مدیران توافق کردند که استادان و مدیران در دانشگاه‌ها نقش بسیار مهمی در ایجاد، توسعه و حفظ یک محیط اخلاقی دارند. بسیاری از مدیران در نظام آموزش عالی اطلاعاتی درباره معنا و ابزار مدیریت اخلاق در نهادهای خود را ندارند. آموزش اخلاقی، کارشناسان اخلاقی، خطوط اخلاقی یا روش‌های محافظت از افشاگران حتی توسط بسیاری از مدیران شناخته شده نیست. وضعیت فساد در رومانی ممکن است در نتیجه درک ضعیف از اجرای مدیریت اخلاق باشد.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی است و داده‌های آن از روش مطالعه میدانی به دست آمده است. همچنین در طبقه‌بندی پژوهش‌ها بر اساس هدف، به دلیل کاربردی بودن، این پژوهش از نوع کاربردی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه دانشجویان دانشگاه شیراز است که در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ مشغول به تحصیل بوده‌اند. تعداد نمونه تحقیق ۴۰۰ نفر بوده و از این تعداد ۳۴۱ پرسشنامه صحیح و ۵۹ پرسشنامه مخدوش بوده است.

ابزار گردآوری داده‌ها

ابزار گردآوری داده‌ها اطلاعات شامل پرسشنامه محقق ساخته است که برای بررسی میزان رعایت مؤلفه‌های اخلاقی از سوی اعضای هیئت علمی تهیه شده است. روایی ابزار پژوهش با استفاده از نظر اساتید این حوزه بررسی شده است. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمده است.

1. Gluchmanova

2. Puiu & Ogarca

روش تحلیل داده‌ها

در تحلیل توصیفی داده‌های حاصل از ابزارهای پژوهش، پس از ارائه فراوانی نتایج اظهارات پاسخ‌دهندگان، میانگین پاسخ به سؤالات محاسبه شده است. در تحلیل استنباطی داده‌های پژوهش با توجه به مقیاس داده‌ها از آزمون «دی تک متغیره» و «انوا» استفاده شده است.

تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های جمعیت‌شناسی دانشجویان دانشگاه دولتی شیراز به تفکیک جنسیت، سال ورود، مقطع، رشته تحصیلی در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول (۱): ویژگی‌های جمعیت‌شناسی دانشجویان دانشگاه دولتی شیراز

متغیر	فراوانی	فراوانی نسبی
جنسیت	مرد	۱۶۵ / ۴۸٪
	زن	۱۷۶ / ۵۱٪
سال ورود	ورودی ۹۳	۲۲۱ / ۶۴٪
	ورودی ۹۲	۴۹ / ۱۴٪
	ورودی ۹۱	۳۴ / ۱۰٪
	ورودی ۹۰ به پایین	۳۷ / ۱۰٪
	مقطع	کاردانی
	کارشناسی	۲۷۳ / ۸۰٪
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۴۰ / ۱۱٪
رشته تحصیلی	علوم انسانی	۱۷۷ / ۵۱٪
	فنی و مهندسی	۶۷ / ۱۹٪
	علوم پایه	۵۱ / ۱۵٪
	هنر	۲۷ / ۷٪
	زبان‌های خارجی	۱۹ / ۵٪

اطلاعات مندرج در جدول ۱ نشان می‌دهد که از بین ۳۴۱ دانشجویی که پرسشنامه‌ها را تکمیل کرده‌اند، ۱۶۵ نفر مرد و ۱۷۶ نفر زن و از بین ۳۴۱ نفر ۲۲۱ نفر ورودی ۹۳، ۴۹ نفر ورودی ۹۲، ۳۴ نفر ورودی ۹۱ و ۳۷ نفر دارای ورودی ۹۰ بوده‌اند. مقطع دانشجویان به ترتیب ۲۸ نفر کاردانی، ۲۷۳ نفر کارشناسی، ۴۰ نفر کارشناسی ارشد و بالاتر بودند. همچنین از بین ۳۴۱ نفر ۱۷۷ نفر رشته علوم انسانی، ۶۷ نفر فنی و مهندسی و ۵۱ نفر علوم پایه، ۲۷ نفر هنر و ۱۹ نفر رشته زبان‌های خارجی بودند.

۱. از نظر دانشجویان دانشگاه دولتی شهر شیراز، اعضای هیئت علمی دانشگاه دولتی شیراز تا چه میزان اخلاق حرفه‌ای آموزش و مؤلفه‌های آن را رعایت می‌کنند؟

شاخص‌های توصیفی مربوط به نظر دانشجویان دانشگاه دولتی شهر شیراز درباره میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای آموزش و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲): نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای مقایسه میانگین اخلاق حرفه‌ای آموزش و مؤلفه‌های آن به تفکیک با نمره ملاک

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش	میانگین	انحراف معیار	نمره ملاک	سطح معناداری
ادب و نزاکت	۳/۹۲	۰/۹۸	۳	۰/۰۰۰۰۰*
حفظ اسرار دانشجویان	۳/۹۴	۰/۸۶	۳	۰/۰۰۰۰۰*
عدم تأمین منافع مادی در قبال نمره دادن	۳/۴۰	۱/۳۱	۳	۰/۰۰۰۰۰*
داشتن سعه صدر	۳/۷۲	۲/۳۵	۳	۰/۰۰۰۰۰*
اعتماد و احترام	۳/۷۶	۰/۹۶	۳	۰/۰۰۰۰۰*
پوشش مناسب	۳/۹۳	۲/۸۹	۳	۰/۰۰۰۰۰*
پرهیز از طنز و شوخی ناشایست	۳/۷۷	۱/۰۰	۳	۰/۰۰۰۰۰*
استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی جهت امور شخصی	۳/۴۳	۱/۰۹	۳	۰/۰۰۰۰۰*
عدالت و انصاف	۳/۴۶	۲/۵۴	۳	۰/۰۰۱**
متعال بودن رفتار	۳/۶۷	۰/۹۸	۳	۰/۰۰۰۰۰*
پرهیز از داشتن هرگونه روابط خصوصی	۳/۵۹	۱/۰۲	۳	۰/۰۰۰۰۰*
داشتن انگیزه	۳/۷۹	۱/۰۲	۳	۰/۰۰۰۰۰*
روحیه همکاری	۳/۶۵	۰/۸۹	۳	۰/۰۰۰۰۰*
احترام به قوانین آموزشی	۳/۷۶	۰/۹۳	۳	۰/۰۰۰۰۰*

۰/۰۰۰۰۰*	۳	۱/۰۲	۳/۷۶	انجام وظایف بر اساس عدل
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۲/۹۵	۳/۷۲	فروتنی
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۱/۲۴	۳/۳۵	استفاده نکردن از دانشجویان جهت امور شخصی
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۱/۱۲	۳/۴۲	دوری از تحقیر دانشجویان
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۱/۲۸	۳/۵۱	توجه به رشد تهذیب نفس و تعالی شخصیت
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۱/۵۱	۳/۲۹	قبول حق و گفتن نمی‌دانم در مورد مطالب علمی
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۰/۹۷	۳/۴۶	دوری از توبیخ و سرزنش
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۱/۱۸	۳/۲۳	دروی از تبعیض گذاشتن بین دانشجویان
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۱/۰۴	۳/۴۶	توجه به درخواست‌های قانونی دانشجویان
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۱/۰۳	۳/۶۵	مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح
۰/۰۰۰۰۰*	۳	۰/۶۸	۳/۶۱	اخلاق حرفه‌ای آموزش

$P < 0/01^{**}$

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که میانگین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش اعضای هیئت علمی از نظر دانشجویان با توجه به نمره ملاک در نظر گرفته شده (۳)، مطلوب و بالاتر از سطح متوسط بوده است. از بین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای، مؤلفه «حفظ اسرار دانشجویان» توسط اعضای هیئت علمی دارای بالاترین میانگین (۳/۹۴) و مؤلفه عدم تبعیض بین دانشجویان کمترین میانگین (۳/۲۳) را دارد. این یافته‌ها در سطح اطمینان ۰/۰۰۱ معنادار بوده است.

۲. آیا بین دیدگاه دانشجویان رشته‌های تحصیلی دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی تفاوت معناداری وجود دارد؟

شاخص‌های توصیفی مربوط دیدگاه دانشجویان رشته‌های تحصیلی دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول (۳): نتایج تحلیل واریانس یک‌راهه (ANOVA) میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه دولتی شیراز بر اساس رشته‌های تحصیلی دانشجویان

سطح معناداری	F	رشته تحصیلی				اخلاق حرفه‌ای آموزش و مؤلفه‌های آن	
		زبان‌های خارجی	هنر	علوم پایه	فنی و مهندسی	علوم انسانی	ادب و نزاکت
۰/۰۷۵	۲/۱۵	۳/۴۲	۳/۸۱	۴/۰۰	۴/۱۲	۳/۸۹	ادب و نزاکت
۰/۸۲۴	۰/۳۷۸	۴/۰۰	۳/۹۶	۴/۰۶	۳/۹۵	۳/۹۰	حفظ اسرار دانشجویان
۰/۱۸۱	۱/۵۷۴	۳/۵۳	۳/۷۰	۳/۴۵	۳/۶۳	۳/۲۴	تأمین نکردن منافع مادی در قبال نمره دادن

۰/۱۹۰	۱/۰۴۲	۳/۰۳	۳/۳۳	۴/۴۵	۳/۶۱	۳/۶۴	داشتن سعصد
۰/۷۹۳	۰/۴۲۲	۳/۸۹	۳/۰۶	۳/۷۶	۳/۷۵	۳/۷۹	اعتماد و احترام
۰/۴۳۱	۰/۹۵۷	۳/۷۹	۳/۷۴	۳/۷۸	۴/۵۵	۳/۷۸	پوشش مناسب
۰/۵۴۴	۰/۷۷۱	۴/۰۵	۳/۸۵	۳/۸۲	۳/۸۳	۳/۶۹	پرهیز از طنز و شوخی نا شایسته
۰/۰۳۳*	۲/۶۴۹	۳/۲۱	۳/۴۴	۳/۴۱	۳/۸۱	۳/۳۲	استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی جهت امور شخصی
۰/۳۹۴	۱/۰۲۶	۲/۹۵	۳/۳۳	۳/۴۳	۳/۹۸	۳/۳۴	عدالت و انصاف
۰/۰۰۰***	۵/۸۶۵	۲/۶۸	۳/۷۰	۳/۸۶	۳/۷۸	۳/۶۷	متعال بودن رفتار
۰/۲۴۱	۱/۳۷۹	۳/۲۶	۳/۵۵	۳/۶۱	۳/۸۳	۳/۵۲	پرهیز از داشتن هرگونه روابط خصوصی
۰/۵۹۷	۰/۶۹۳	۳/۶۸	۳/۶۳	۳/۶۹	۳/۷۵	۳/۸۷	داشتن انگیزه
۰/۶۹۳	۰/۵۵۹	۳/۵۳	۳/۴۱	۳/۶۵	۳/۶۹	۳/۶۹	روحیه همکاری
۰/۴۲۱	۰/۹۷۶	۳/۶۸	۳/۵۲	۳/۹۲	۳/۷۸	۳/۷۵	احترام به قوانین آموزشی
۰/۳۵۸	۱/۰۹۷	۳/۹۵	۳/۵۵	۳/۹۰	۳/۶۴	۳/۷۷	انجام وظایف بر اساس عدل
۰/۸۳۴	۰/۳۶۴	۳/۱۶	۳/۴۴	۳/۷۱	۳/۶۰	۳/۸۶	فروتنی
۰/۱۰۱	۱/۹۵۴	۳/۱۰	۳/۳۰	۳/۵۹	۳/۶۱	۳/۲۱	استفاده نکردن از دانشجویان جهت امور شخصی
۰/۰۱۴*	۱/۱۶۱	۲/۸۹	۳/۳۰	۳/۷۵	۳/۶۳	۳/۳۳	دوری از تحقیر دانشجویان
۰/۶۹۲	۰/۵۵۹	۳/۴۲	۳/۵۹	۳/۵۹	۳/۳۶	۳/۵۴	توجه به رشد تهذیب نفس و تعالی شخصیت
۰/۳۴۰	۱/۱۳۵	۳/۶۳	۳/۳۰	۳/۴۹	۳/۳۰	۳/۲۹	قبول حق و گفتن نمی دانم در مورد مطالب علمی
۰/۲۳۲	۱/۴۰۵	۳/۱۰	۳/۵۵	۳/۵۹	۳/۵۸	۳/۳۹	دوری از تویخ و سرزنش
۰/۶۳۴	۰/۶۴۰	۲/۸۹	۳/۱۸	۳/۱۶	۳/۳۶	۳/۲۴	دوری از تبعیض نهادن بین دانشجویان
۰/۶۳۹	۰/۶۳۳	۳/۱۶	۳/۶۳	۳/۴۱	۳/۴۵	۳/۴۸	توجه به درخواستهای قانونی دانشجویان
۰/۰۱۳*	۳/۲۱۴	۲/۹۸	۳/۷۴	۳/۴۹	۳/۸۲	۳/۷۰	مسئولیت پذیری در قبال آموزش صحیح
۰/۲۰۶	۱/۴۸۷	۳/۳۵	۳/۵۵	۳/۶۹	۳/۷۲	۳/۵۸	اخلاق حرفه‌ای آموزش

$P < 0/05^*$ $P < 0/01^{**}$ $P < 0/001^{***}$

یافته‌های جدول ۳ گویای آن است که میانگین در پنج گروه (علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه، هنر و زبان‌های خارجی) در مؤلفه‌های استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی برای امور

شخصی، مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح و تحقیر نکردن دانشجویان تفاوت معناداری در سطح $P < 0.05$ و در مؤلفه متعابدون رفتار در سطح $P < 0.01$ وجود دارد؛ ولی در دیگر مؤلفه‌ها تفاوت معناداری وجود نداشته و این گروه‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد، در میانگین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش با هم مشابه است. حال برای آنکه مشخص شود در کدام گروه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد، از آزمون تعقیبی استفاده شده است. در این پژوهش بنا به اینکه حجم نمونه بین زن‌ها و مردها نابرابر بوده و تعداد میانگین‌ها بیش از سه تا هست، بنابراین از آزمون گابریل^۱ استفاده شده است.

جدول (۴): نتایج حاصل از آزمون گابریل

زیرمقیاس‌ها	گروه‌ها	تفاوت میانگین‌ها	خطای استاندارد	سطح معناداری
استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی جهت امور شخصی	علوم انسانی - فنی	-۰/۴۸۳	۰/۱۵۵	۰/۰۱۵
متعادل بودن رفتار	علوم انسانی - زبان‌های خارجی	۰/۹۸۲	۰/۲۲۹	۰/۰۰۰
	فنی و مهندسی - زبان‌های خارجی	۱/۰۹۱	۰/۲۴۶	۰/۰۰۰
	علوم پایه - زبان‌های خارجی	۱/۱۷۸	۰/۲۵۵	۰/۰۰۰
	هنر - زبان‌های خارجی	۱/۰۱۹	۰/۲۸۴	۰/۰۰۴
دوری از تحقیر دانشجویان	علوم پایه - زبان‌های خارجی	۰/۸۵۰	۰/۲۹۶	۰/۰۳۴
مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح	علوم انسانی - زبان‌های خارجی	۰/۷۵۳	۰/۲۴۵	۰/۰۰۷
	فنی و مهندسی - زبان‌های خارجی	۰/۸۷۳	۰/۲۶۴	۰/۰۰۶

یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد که مؤلفه استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی برای امور شخصی تفاوت معناداری بین میانگین دانشجویان دانشکده علوم انسانی و فنی وجود دارد. با توجه به اینکه میانگین دانشجویان دانشکده علوم انسانی (۳/۳۲) کمتر از دانشجویان دانشکده فنی (۳/۸۱) بوده است؛ بنابراین دانشجویان دانشکده علوم انسانی ارزش کمتری برای مؤلفه استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی در امور شخصی قائل بوده‌اند. همچنین مؤلفه متعادل بودن رفتار بین چهار گروه علوم انسانی، علوم پایه، فنی و مهندسی و هنرها با زبان‌های خارجی معنادار بوده است. چون که میانگین هر چهار رشته بیشتر از رشته زبان‌های خارجی بوده، بنابراین متعادل بودن رفتار استاد از نظر این رشته‌ها بیشتر از رشته زبان‌های خارجی است. مؤلفه تحقیر نکردن دانشجویان در بین رشته‌های علوم پایه و زبان‌های خارجی معنادار بوده است؛ چون که میانگین گروه علوم پایه (۳/۷۵) بیشتر از گروه زبان‌های خارجی است، از این رو این گروه معتقدند که اساتید آن‌ها

دانشجویان را کمتر تحقیر می‌کنند. همچنین مؤلفه مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح در گروه‌های علوم انسانی و فنی و مهندسی با زبان‌های خارجی معنادار است. میانگین این دو گروه بیشتر از گروه رشته‌های زبان خارجی است و اساتید آن‌ها در قبال آموزش درست نسبت به رشته‌های زبان‌های خارجی مسئولیت‌پذیرتر هستند.

۳. آیا بین نظرات دانشجویان مرد و زن دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی تفاوت معناداری وجود دارد؟

شاخص‌های توصیفی مربوط به نظرات دانشجویان مرد و زن دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول (۵): نتایج تحلیل واریانس چند متغیری (MANOVA) در مورد نظرات دانشجویان مرد و زن دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی

سطح معناداری	F	مجموع مجذورات	میانگین زن‌ها	میانگین مردها	اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن
۰/۱۲۴	۲/۳۸۲	۲/۲۸	۴	۳/۸۴	ادب و نزاکت
۰/۹۱۹	۰/۰۱۰	۰/۰۰۸	۳/۹۵	۳/۹۴	حفظ اسرار دانشجویان
۰/۰۹۳	۲/۸۳	۴/۸۳۴	۳/۵۲	۳/۲۸	تأمین نکردن منافع مادی در قبال نمره دادن
۰/۰۵۶	۳/۶۸	۲۰/۲۳۹	۳/۹۶	۳/۴۷	داشتن سعه‌صدر
۰/۱۵۳	۲/۰۵	۱/۹۲۶	۳/۸۳	۳/۶۸	اعتماد و احترام
۰/۲۴۴	۱/۳۶	۱۱/۳۷۹	۳/۷۵	۴/۱۲	پوشش مناسب
۰/۱۲۴	۲/۳۷	۲/۳۸۷	۳/۶۹	۳/۸۶	پرهیز از طنز و شوخی ناشایست
۰/۲۹۴	۱/۱۰	۱/۳۲۳	۳/۴۹	۳/۳۷	استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی جهت امور شخصی
۰/۸۸۱	۰/۰۲	۰/۱۴۵	۳/۴۴	۳/۴۸	عدالت و انصاف
۰/۱۲۵	۲/۳۷	۲/۲۴۹	۳/۷۴	۳/۵۸	متعال بودن رفتار
۰/۰۰۵**	۷/۹۴	۹/۷۲۲	۳/۷۵	۳/۴۱	پرهیز از داشتن هرگونه روابط خصوصی
۰/۰۳۶*	۴/۴۲	۴/۵۳۲	۳/۹۰	۳/۶۷	داشتن انگیزه
۰/۲۰۵	۱/۶۱	۱/۶۶۴	۳/۷۲	۳/۵۸	روحیه همکاری
۰/۲۸۰	۱/۱۷	۰/۹۱۷	۳/۸۱	۳/۷۰	احترام به قوانین آموزشی
۰/۰۷۴	۳/۲۱	۲/۷۵۷	۳/۸۵	۳/۶۷	انجام وظایف بر اساس عدل
۰/۱۳۱	۲/۲۹	۱۹/۸۰۱	۳/۹۵	۳/۴۷	فروتنی
۰/۶۹۰	۰/۱۶	۰/۲۴۶	۳/۳۷	۳/۳۲	استفاده نکردن از دانشجویان جهت امور شخصی
۰/۴۰۱	۰/۷۱	۰/۸۸۴	۳/۴۷	۳/۳۷	دوری از تحقیر دانشجویان

۰/۵۸۵	۰/۳۰	۰/۳۱۷	۳/۵۴	۳/۴۸	توجه به رشد تهذیب نفس و تعالی شخصیت
۰/۳۳۵	۰/۹۳	۲/۱۱۵	۳/۳۶	۳/۲۱	قبول حق و گفتن نمی‌دانم در مورد مطالب علمی
۰/۶۹۶	۰/۱۵	۰/۱۴۳	۳/۴۸	۳/۴۴	دوری از توبیخ و سرزنش
۰/۱۹۰	۱/۷۲	۲/۳۸۷	۳/۳۱	۳/۱۴	دوری از تبعیض نهادن بین دانشجویان
۰/۰۰۹**	۶/۸۷	۷/۳۲۰	۳/۶۰	۳/۳۱	توجه به درخواست‌های قانونی دانشجویان
۰/۰۰۳**	۸/۸۰	۹/۱۴۳	۳/۸۱	۳/۴۸	مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح
۰/۰۵۱	۳/۸۲۸	۱/۷۴۹	۳/۶۷	۳/۵۳	اخلاق حرفه‌ای آموزش

$P < 0/05$ * $P < 0/01$ **

یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که میانگین دو گروه مرد و زن در رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش توسط اساتید در مؤلفه‌های پرهیز از داشتن هرگونه روابط خصوصی، توجه به درخواست‌های قانونی دانشجویان و مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح در سطح $P < 0/01$ و مؤلفه داشتن انگیزه در سطح $P < 0/05$ معنادار بوده است. همچنین، دیگر مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش تفاوت معناداری با یکدیگر نداشته و این دو گروه در سطح اطمینان ۹۵ درصد در میانگین اخلاق حرفه‌ای آموزش و مؤلفه‌های آن باهم مشابه هستند.

۴. آیا بین دیدگاه دانشجویان مقطع تحصیلی دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی تفاوت معناداری وجود دارد؟

شاخص‌های توصیفی مربوط دیدگاه دانشجویان مقطع تحصیلی دانشگاه شیراز در زمینه رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی در جدول (۶) ارائه شده است.

جدول (۶) : نتایج تحلیل واریانس یک‌راهه (ANOVA) میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه دولتی شیراز بر اساس مقطع تحصیلی دانشجویان

سطح معناداری	F	مقطع تحصیلی			اخلاق حرفه‌ای آموزش و مؤلفه‌های آن
		کارشناسی ارشد و بالاتر	کارشناسی	کاردانی	
۰/۰۰۱**	۷/۱۴	۳/۹۵	۳/۸۵	۴/۵۷	ادب و نزاکت
۰/۰۴۰*	۳/۲۴	۴	۳/۹۰	۴/۳۲	حفظ اسرار دانشجویان
۰/۴۶۴	۰/۷۷	۳/۴۲	۳/۴۳	۳/۱۱	عدم تأمین منافع مادی در قبال نمره دادن
۰/۴۸۳	۰/۷۳	۳/۵۵	۳/۷۰	۴/۲۱	داشتن سعه صدر

۰/۰۰۰***	۸/۹۳	۳/۸۵	۳/۶۸	۴/۴۶	اعتماد و احترام
۰/۹۶۵	۰/۳۶	۳/۹۰	۳/۹۲	۴/۰۷	پوشش مناسب
۰/۶۶۰	۰/۴۱	۳/۹۰	۳/۷۵	۳/۸۲	پرهیز از طنز و شوخی ناشایست
۰/۲۴۱	۱/۴۳	۳/۱۷	۳/۴۸	۳/۳۶	استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی جهت امور شخصی
۰/۶۴۹	۰/۴۳	۳/۱۲	۳/۴۹	۳/۶۴	عدالت و انصاف
۰/۱۰۱	۲/۳۰	۳/۴۵	۳/۶۷	۳/۹۶	متعال بودن رفتار
۰/۱۰۸	۲/۲۴	۳/۲۵	۳/۶۱	۳/۷۵	پرهیز از داشتن هرگونه روابط خصوصی
۰/۰۰۰***	۱۲/۳۵	۳/۷۲	۳/۷۱	۴/۶۸	داشتن انگیزه
۰/۰۰۳**	۶/۰۹	۳/۷۷	۳/۵۷	۴/۲۵	روحیه همکاری
۰/۰۹۶	۲/۳۶	۳/۹۰	۳/۷۰	۴/۰۳	احترام به قوانین آموزشی
۰/۰۰۷**	۵/۰۳	۳/۶۷	۳/۷۲	۴/۲۸	انجام وظایف بر اساس عدل
۰/۰۳۱*	۳/۵۲	۴/۸۵	۳/۵۴	۳/۸۲	فروتنی
۰/۲۶۶	۱/۳۲	۳/۰۰۵	۳/۳۸	۳/۴۳	استفاده نکردن از دانشجویان جهت امور شخصی
۰/۷۵۸	۰/۲۷	۳/۳۰	۳/۴۳	۳/۴۶	عدم تحقیر دانشجویان
۰/۰۱۱*	۴/۶۸	۳/۵۰	۳/۴۵	۴/۰۷	توجه به رشد تهذیب نفس و تعالی شخصیت
۰/۴۹۵	۰/۷۰	۳/۰۵	۳/۳۰	۳/۴۶	قبول حق و گفتن نمی دانم در مورد مطالب علمی
۰/۹۲۱	۰/۰۸	۳/۵	۳/۴۴	۳/۵	دوری از توییح و سرزنش
۰/۷۲۱	۰/۳۲	۳/۱۷	۳/۲۲	۳/۳۹	دوری از تبعیض نهادن بین دانشجویان
۰/۶۲۳	۰/۴۷	۳/۴۲	۳/۴۵	۳/۶۴	توجه به درخواستهای قانونی دانشجویان
۰/۰۰۰***	۸/۱۷	۳/۶۰	۳/۵۹	۴/۳۹	مسئولیت پذیری در قبال آموزش صحیح
۰/۰۵۶	۲/۹۰	۳/۵۹	۳/۵۸	۳/۹۰	اخلاق حرفه‌ای آموزش

P< 0/05* P< 0/01** P< 0/001***

یافته‌های جدول ۶ گویای آن است که میانگین در پنج گروه (علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه، هنر و زبان‌های خارجی) در مؤلفه‌های فروتنی، توجه به رشد تهذیب نفس و تعالی شخصیت و حفظ اسرار دانشجویان تفاوت معناداری در سطح $P < 0/05$ و در مؤلفه انجام وظایف بر اساس عدل، روحیه همکاری و ادب و نزاکت در سطح $P < 0/01$ و مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح، داشتن انگیزه و اعتماد و احترام در سطح $P < 0/001$ وجود دارد؛ ولی در دیگر مؤلفه‌ها تفاوت معناداری وجود نداشته و این گروه‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد، در میانگین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش باهم مشابه است. حال برای آنکه مشخص شود در کدام گروه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد، از آزمون تعقیبی گابریل استفاده شده است.

جدول (۷): نتایج حاصل از آزمون گابریل

زیرمقیاسها	گروهها	تفاوت میانگین‌ها	خطای استاندارد	sig
ادب و نزاکت	کاردانی - کارشناسی	۰/۷۲	۰/۱۹	۰/۰۰۰
	کاردانی - کارشناسی ارشد	۰/۶۲	۰/۲۴	۰/۰۲۷
حفظ اسرار دانشجویان	کاردانی - کارشناسی	۰/۴۲	۰/۱۷	۰/۰۱۵
اعتماد و احترام	کاردانی - کارشناسی	۰/۷۹	۰/۱۹	۰/۰۰۰
	کاردانی - کارشناسی ارشد	۰/۶۱	۰/۲۳	۰/۰۲۶
	کاردانی - کارشناسی	۰/۹۷	۰/۱۹	۰/۰۰۰
داشتن انگیزه	کاردانی - کارشناسی ارشد	۰/۹۵	۰/۲۴	۰/۰۰۰
روحیه همکاری	کاردانی - کارشناسی	۰/۶۷	۰/۲۰	۰/۰۰۰
انجام وظایف بر اساس عدل	کاردانی - کارشناسی	۰/۵۷	۰/۱۸	۰/۰۰۲
	کاردانی - کارشناسی ارشد	۰/۶۱	۰/۲۳	۰/۰۲۱
فروتنی	کارشناسی - کارشناسی ارشد	-۱/۳۱	۰/۴۹	۰/۰۱۲
توجه به رشد تهذیب نفس و تعالی شخصیت	کاردانی - کارشناسی	۰/۶۲	۰/۲۰	۰/۰۰۲
مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح	کاردانی - کارشناسی	۰/۸۱	۰/۲۰	۰/۰۰۰
	کاردانی - کارشناسی ارشد	۰/۷۹	۰/۲۵	۰/۰۰۵

یافته‌های جدول ۷ نشان می‌دهد که در تمامی مؤلفه‌های فوق به‌جز فروتنی تفاوت معناداری بین میانگین دانشجویان مقطع کاردانی و کارشناسی وجود دارد. همچنین مؤلفه‌های ادب و نزاکت، داشتن انگیزه، انجام وظایف بر اساس عدل و مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح تفاوت

معناداری بین مقطع کاردانی و کارشناسی ارشد است و در مؤلفه فروتنی تفاوت معناداری بین دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف بررسی میزان رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در بین اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز انجام شده است. تجزیه و تحلیل یافته‌ها همسو با سؤال اول پژوهش که به بررسی میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای آموزش و مؤلفه‌های آن در اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز پرداخته نشان می‌دهد که میانگین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش اعضای هیئت علمی از نظر دانشجویان ۳/۶۱ بوده است که از میانگین فرضی پژوهش بیشتر بوده و در سطح مطلوبی قرار دارد. از بین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای، مؤلفه حفظ اسرار دانشجویان توسط اعضای هیئت علمی دارای بالاترین میانگین (۳/۹۴) و مؤلفه عدم تبعیض بین دانشجویان کمترین میانگین (۳/۲۳) را داراست. این یافته‌ها در سطح اطمینان ۰/۰۰۱ معنادار بوده است. موارد فوق از مواردی است که در جریان تدریس توسط محققان دیگر نیز به آن‌ها توجه شده است، آنان نیز تدریس و آموزش را به‌مثابه حرفه‌ای تلقی می‌کنند که ماهیتی اخلاقی دارد و رعایت موارد اخلاقی اشاره‌شده را لازمه تدریس و آموزش تلقی می‌کنند (پرینگ^۱، ۲۰۰۱؛ کار^۲، ۲۰۰۰). همچنین یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش فرمبینی فراهانی و بهنام‌جام (۱۳۹۱) هماهنگ و همسوست.

درباره سؤال دوم پژوهش یافته‌ها گویای آن است که میانگین در پنج گروه (علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه، هنر و زبان‌های خارجی) در مؤلفه‌های استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی برای امور شخصی، مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح و تحقیر نکردن دانشجویان تفاوت معناداری در سطح $P < 0/05$ و در مؤلفه متعال بودن رفتار در سطح $P < 0/01$ وجود دارد؛ ولی در دیگر مؤلفه‌ها تفاوت معناداری وجود نداشته و این گروه‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد، در میانگین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش باهم مشابه است. برای آنکه مشخص شود در کدام گروه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد، از آزمون تعقیبی گابریل استفاده شده است، نتایج نشان می‌دهد که مؤلفه استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی برای امور شخصی تفاوت معناداری بین میانگین دانشجویان دانشکده علوم انسانی و فنی وجود دارد. با توجه به اینکه میانگین دانشجویان دانشکده علوم انسانی (۳/۳۲) کمتر از دانشجویان دانشکده فنی (۳/۸۱) بوده است، بنابراین دانشجویان دانشکده علوم انسانی ارزش کمتری نسبت به مؤلفه استفاده نکردن از امکانات دانشگاهی در امور شخصی قائل بوده‌اند. همچنین مؤلفه متعال بودن رفتار بین چهار گروه علوم انسانی، علوم پایه، فنی و مهندسی

1. Pring

2. Carr

و هنرها با زبان‌های خارجی معنادار بوده است. از آن رو که میانگین هر چهار رشته بیشتر از رشته زبان‌های خارجی بوده، بنابراین متعال بودن رفتار استاد از نظر این رشته‌ها بیشتر از رشته زبان‌های خارجی بوده است. مؤلفه تحقیر نکردن دانشجویان در بین رشته‌های علوم پایه و زبان‌های خارجی معنادار بوده است. از آنجایی که میانگین گروه علوم پایه (۳/۷۵) بیشتر از گروه زبان‌های خارجی است، از این رو این گروه اعتقاد دارند که اساتید آن‌ها دانشجویان را کمتر تحقیر می‌کنند. همچنین مؤلفه مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح در گروه‌های علوم انسانی و فنی و مهندسی با زبان‌های خارجی معنادار است. میانگین این دو گروه بیشتر از گروه رشته‌های زبان خارجی است و استادان آن‌ها در قبال آموزش درست نسبت به رشته‌های زبان‌های خارجی مسئولیت‌پذیرتر هستند. درباره سؤال سوم پژوهش، یافته‌ها گویای آن است که میانگین دو گروه مرد و زن در رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش توسط اساتید در مؤلفه‌های پرهیز از داشتن هرگونه روابط خصوصی، توجه به درخواست‌های قانونی دانشجویان و مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح در سطح $P < 0.01$ و مؤلفه داشتن انگیزه در سطح $P < 0.05$ معنادار بوده است. همچنین دیگر مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش تفاوت معناداری با یکدیگر نداشته و این دو گروه در سطح اطمینان ۹۵ درصد در میانگین اخلاق حرفه‌ای آموزش و مؤلفه‌های آن باهم مشابه هستند. این یافته پژوهش با نتایج پژوهش حسینی (۱۳۹۳) همخوانی دارد.

در زمینه سؤال چهارم پژوهش یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین در پنج گروه (علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه، هنر و زبان‌های خارجی) در مؤلفه‌های فروتنی، توجه به رشد تهنذیب نفس و تعالی شخصیت و حفظ اسرار دانشجویان، تفاوت معناداری در سطح $P < 0.05$ و در مؤلفه انجام وظایف بر اساس عدل، روحیه همکاری و ادب و نزاکت در سطح $P < 0.01$ و مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری در قبال آموزش صحیح، داشتن انگیزه و اعتماد و احترام در سطح $P < 0.01$ وجود دارد؛ ولی در دیگر مؤلفه‌ها تفاوت معناداری وجود نداشته و این گروه‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد، در میانگین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش باهم مشابه است.

این پژوهش شناسایی مؤلفه‌های اخلاقی در حوزه آموزش را هدف‌گیری کرده است. طبیعی است مؤلفه‌های دیگر اخلاقی نیز وجود دارد که در حوزه پژوهش تعریف شده است. محدود کردن مؤلفه‌های اخلاقی در جریان آموزش و تدریس که عینی‌ترین فعالیت اعضای هیئت علمی است، به دلیل تأثیرگذاری‌اش در جریان تربیت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مطرح کردن اخلاق معلمی (استادی) به صورت ذکر آدابی که معلم موظف به رعایت آن‌هاست، از گذشته کم‌وبیش مورد توجه بوده است؛ برای مثال شهید ثانی در کتاب منیه المرید در قرن دهم هجری به ذکر آدابی می‌پردازد که معلم در حیطه تعلیم و تربیت باید رعایت کند (شهید ثانی، ۱۳۶۸). در سایر نقاط

جهان پرداختن به اخلاق تدریس در دهه‌های اخیر مطرح شده است. امروزه توجه به اصول اخلاق تدریس، با مفاهیمی چون کدهای اخلاقی رواج یافته است. وجود اخلاق در انجام وظایف از جمله شروط لازم در هر شغل و محیط کاری است. به این دلیل که محیط‌های آموزشی، به خصوص دانشگاه‌ها، وظیفه‌ای خطیر برای تربیت افراد و رشد و توسعه جامعه ایفا می‌کنند که این ضرورت در این گونه محافل اهمیت بیشتری به خود می‌گیرد. متأسفانه اکثر دانشگاه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، منشور اخلاقی تعریف‌شده‌ای درباره دانشگاه، اعضای هیئت علمی (آموزشی و پژوهشی)، دانشجویان، کارکنان و بخش اداری ندارند. شناسایی مؤلفه‌های اخلاق علمی در بین کنشگران علمی کشور به‌ویژه اعضای هیئت علمی که این تحقیق در پی آن بود، می‌تواند زمینه‌ساز تدوین منشور اخلاق آموزشی قرار گیرد. این امر می‌تواند کمک بسزایی به استادان و دانشجویان برای بهبود و ارتقای امر آموزش کند؛ چراکه توجه به رشد اخلاق حرفه‌ای در آموزش باعث پرورش محیط اخلاقی در کلاس درس خواهد شد. مروری بر مطالعات انجام‌شده در ایران، بیانگر این است که بیشترین توجه به اخلاق پژوهش بوده است؛ درحالی‌که به نظر می‌رسد اخلاق حرفه‌ای در حوزه آموزش و تدریس آن نه‌تنها کم‌اهمیت‌تر از حوزه پژوهش نیست، بلکه در شرایط خاص دانشگاه‌های کشورمان و تسلط رویکرد آموزش‌محور در آن، پرداختن و رعایت اخلاق حرفه‌ای آموزش ضروری است (ابطحی، ۱۳۸۷).

پیشنهادها

۱) استادان باانصاف و عادل، طرفدار حق هستند، در قضاوت تعصب ندارند، بین افراد از لحاظ فرهنگی، طبقه اجتماعی و اقتصادی، نژاد و قومیت تبعیض قائل نمی‌شوند. بنابراین، این شرایط می‌تواند باعث وضعی فراتر از اثربخشی کوتاه‌مدت سازمان شود و سبب تداوم خصایص سازمانی در استادان شود؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود تا حدزیادی به عدالت سازمانی پایبندی وجود داشته باشد و اعضای هیئت علمی در برخوردهای‌شان عدالت را رعایت کنند.

۲) با توجه به اینکه اخلاق حرفه‌ای و رعایت اصول آن توسط اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها می‌تواند مزیتی رقابتی محسوب شود و جایگاه دانشگاه را به‌عنوان محیط آموزشی در تولید و اشاعه دانش در میان دانشگاه‌های دیگر ارتقا بخشد؛ پیشنهاد می‌شود منشورهای اخلاقی مشخصی تدوین شود تا راهنمایی برای رسیدن به اهداف باشد و به‌طورکلی کارایی و اثربخشی دانشگاه را افزایش دهد.

۳) برگزاری کارگاه‌های آموزشی اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه و دعوت از استادان بازنشسته و ارائه راهکارهایی برای بهبود شرایط اخلاقی در دانشگاه، می‌تواند نقش پررنگی در بهبود شرایط اخلاقی در میان اعضای هیئت علمی ایفا کند.

منابع

- ابطحی، سیدابراهیم (۱۳۸۷). «چارچوبی برای آموزش دروس دانشگاهی اخلاق در فناوری اطلاعات». فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. سال سوم. شماره ۳، ۴. صص ۲۷-۳۷.
- ایمانی‌پور، معصومه (۱۳۹۱). «اصول اخلاق حرفه‌ای در آموزش». مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی، دوره پنجم، شماره ۶. صص ۲۸-۴۱.
- بذرافکن، لیلا؛ امینی، میترا؛ لطفی، فرهاد؛ جلالی، زهرا (۱۳۹۰). «بررسی خود سنجی رعایت اخلاق حرفه‌ای در بین اساتید بالینی دانشکده پزشکی شیراز». مجله پزشکی هرمزگان. سال شانزدهم، شماره ۵. صص ۳۸۷-۳۹۴.
- حسینی، سید جواد (۱۳۹۳). «بررسی رابطه اخلاق حرفه‌ای و کیفیت زندگی کاری اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی. دانشگاه تهران.
- حسینیان، سیمین (۱۳۸۵). اخلاق در مشاوره و روانشناسی. تهران: انتشارات کمال تربیت.
- رحیمی، حمید، آقابابایی، رضیه (۱۳۹۲). «رابطه فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای؛ اعضای هیئت علمی دانشگاه کاشان». راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ششم، شماره ۲. صص ۶۲-۶۷.
- زین‌الدین بن علی العاملی (شهید ثانی) (۱۳۶۸). منیه المرید فی آداب المفید و المستفید. مکتب اعلام اسلامی. قم.
- عزیزی، نعمت اله (۱۳۸۹). «اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی: تأملی بر راهبردهای بهبود استانداردهای اخلاقی در آموزش‌های دانشگاهی». مجله راهبرد فرهنگ، شماره ۸ و ۹، صص ۱۷۴-۲۰۱.
- فرمهبینی فراهانی؛ محسن، بهنام جام؛ لیلا (۱۳۹۱). «بررسی میزان رعایت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای آموزش در اعضای دانشگاه شاهد». فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. سال هفتم. شماره ۱. صص ۱-۱۰.
- فراستخواه، مقصود (۱۳۸۵). «اخلاق علمی رمز ارتقای آموزش عالی؛ جایگاه و سازوکارهای اخلاقیات حرفه‌ای علمی در تضمین کیفیت آموزش عالی». فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، شماره ۱. صص ۱۳-۲۸.
- قراملکی، احدفرامرز (۱۳۸۵). اخلاق حرفه‌ای. قم: نشر مجنون.
- میرکمالی، سیدمحمد (۱۳۹۲). فلسفه مدیریت. تهران: نشر یسپرون.
- میرکمالی، سیدمحمد (۱۳۸۹). رهبری و مدیریت آموزشی. تهران: نشر یسپرون.
- نعمتی، محمدعلی، محسنی، هدی سادات (۱۳۸۹). «اخلاق در آموزش عالی؛ مؤلفه‌ها، الزامات، راهبردها». پژوهش‌نامه اخلاق در آموزش عالی، پژوهش‌نامه علوم اجتماعی، شماره ۶۳.

صص ۹-۴۶.

- Carr, David (2000). Professional and ethics in teaching. First publishing, *Routledge, London*. pp. 30-45.
- Gluchmanova, M. (2015). The importance of ethics in the teaching profession. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 509-513.
- Kumar, R. (2014). Professional Ethics in Teacher Education: Need and Importance. *Darpan International Research Analysis*, 1(8), 1.
- McCraw, H. Moffeit, K. S. & O'Malley Jr, J. R. (2009). An analysis of the ethical codes of corporations and business schools. *Journal of business ethics*, 87(1), 1-13.
- Pring, Richard (2001). Education as a moral practice, *Journal of Moral Education*, Vol. 30, No. 2. pp. 101-112.
- Puiu, S. & Ogarca, R. F. (2015). Ethics management in higher education system of Romania. *Procedia Economics and Finance*, 23, 599-603.
- Sârbu, L. V.; Dimitrescu, M. & Lacroix, Y. (2015). The importance of knowing and applying of the professional legislation and ethics in the management of educational institutions to combat corruption. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 180, 203-210.